

**Sinteza obiecțiilor și propunerilor
la proiectul Legii pentru modificarea unor acte normative
(aspecte de procedură privind activitatea instanțelor judecătorești)**

Participantul la avizare	Conținutul obiecției/ propunerii (recomandării)	Argumentarea autorului proiectului
<p>1. Curtea de Apel Bălți</p>	<p>1. Cu referire la propunerea completării art. 109 din Codul de Procedură Penală cu alin. (3²) , care prevede modul de audiere a martorului, instanța de apel consideră procedura nejustificată și care nu va eficientiza procesul penal în cazul audierii martorului în cadrul urmăririi penale.</p> <p>Sintagma de la alin. (3²) „are loc la sediul misiunii diplomatice sau al oficiului consular al Republicii Moldova” urmează a fi înlocuită cu sintagma „prin intermediul videoconferinței, similar cazurilor audierii martorilor în cadrul ședinței de judecată. Audierea martorilor la sediile diplomatice va complica și mai mult procesul de audiere, din considerentul că în unele state member UE sunt câte 2 sedii diplomatice, astfel, martorii care urmează a fi audiați vor fi impuși de situația de a se deplasa la o distanță mare pentru a participa la ședința de judecată. În acest caz, Curtea de Apel Bălți vine cu propunerea de a modifica proiectul de lege în sensul stabilirii procedurii de audiere a martorului prin videoconferință, similar cazurilor de audiere a martorului în ședința de judecată.</p>	<p>Se acceptă parțial.</p> <p>Articolul 109 se completează cu alineatele (3²) și (3³) cu următorul cuprins:</p> <p>„(3²) În cazul în care asigurarea prezenței martorului la audiere este dificilă din cauza aflării peste hotarele Republicii Moldova, din cauza executării pedepsei în penitenciarele din Republica Moldova, din cauza internării într-o instituție medicală sau a dizabilităților locomotorii, procurorul prin ordonanță motivată sau instanța de judecată prin încheiere motivată, poate decide audierea acestuia prin intermediul videoconferinței, la cerere părților sau din oficiu. În acest caz, audierea martorului prin intermediul videoconferinței are loc, după caz, la sediul misiunii diplomatice sau al oficiului consular al Republicii Moldova, la sediul instituției penitenciare, al instituției medicale, de asistență socială, al autorității tutelare sau al organului de probațiune, care dispun de mijloace tehnice corespunzătoare și verifică identitatea martorului.”</p> <p>„(3³) Dacă deplasarea martorului la locurile menționate în alin. (3²) este imposibilă, audierea acestuia poate avea loc în alte locuri, cu condiția respectării confidențialității declarațiilor.”</p>

	<p>2. În calitate de temei de recurs în anulare, la art. 453 CPP, versiunea de până la modificare în temeiul Legii 246/23, alin. (1) avea următorul cuprins: „(1) Hotărârile irevocabile pot fi atacate cu recurs în anulare în scopul reparării erorilor de drept comise la judecarea cauzei, în cazul în care un viciu fundamental în cadrul procedurii precedente a afectat hotărârea atacată, când Curtea Europeană a Drepturilor Omului informează Guvernul Republicii Moldova despre depunerea cererii”.</p> <p>Din considerentul că prin Legea nr. 246 din 31 iulie 2023 a fost abrogat recursul în anulare, fiind una din modalitățile de exercitare a căilor extraordinare de atac, altă modalitate de exercitare a căilor de atac a rămas doar revizuirea, doar că nu include ca temei de revizuire cazurile în care urmează scopul reparării erorilor de drept comise la judecarea cauzei sau cazul în care un viciu fundamental în cadrul procedurii precedente a afectat hotărârea atacată.</p> <p>În cele ce urmează, Curtea de Apel Bălți intervine cu propunerea de a include la prevederile art. 458 CPP, care prevede temeiurile de revizuire a procesului penal, ca temei de revizuire anume temeiul de la art. 453 CPP, și în acest context de adăugat alin. (6) cu următorul cuprins: „(6) Hotărârile irevocabile pot fi supuse revizuirii în scopul reparării erorilor de drept comise la judecarea cauzei, în cazul în care un viciu fundamental în cadrul procedurii precedente a afectat hotărârea atacată, când Curtea Europeană a Drepturilor Omului informează Guvernul Republicii Moldova despre depunerea cererii.”</p>	<p>Nu se acceptă.</p> <p>Nu se acceptă Scopul recursului în anulare era de a „repara eroarea de drept” omisă la judecarea cauzei. Cu toate acestea, repararea erorilor de drept constituie obiectul de examinare a recursului în calitate de cale ordinară de atac. Revizuirea are funcție procesuală în înlesnirea descoperirii, adunării și deducerii a probatoriului cu totul inedit sau cel puțin necunoscut instanței, care permite constatarea erorii judiciare și înlăturarea ei.</p> <p>Revizuirea se diferențiază prin aceea că în cazul său temeiurile de înlăturare a hotărârii nu rezultă din dosarul cauzei, ci din elemente exterioare acestuia, pe care instanțele nu le-au avut în vedere în judecata anterioară.</p> <p>Astfel, propunerea înaintată de autorul avizului se circumscrie ipotezelor și temeiurilor prevăzute de art. 458 alin. (3) din Codul de procedură penală, or din avizul prezentat nu se desprinde care alte temeiuri ar putea fi incluse pentru a deschide un proces prin intermediul revizuirii.</p>
<p>2. Procuratura Anticorupție</p>	<p>3. Articolul 39 CPP. Propunem renunțarea de completarea a art.39 cu pct.6) în varianta „6) emite, la solicitarea instanțelor judecătorești, avize consultative cu privire la aplicarea legislației”. Considerăm prezentul instrument juridic preluat din art.4 alin.(1) lit. b) din Legea</p>	<p>Nu se acceptă.</p> <p>Odată ce în Legea nr. 64/2023, s-a introdus mecanismul de solicitare a avizului consultativ, acest instrument se impune a fi aplicat și în</p>

	nr.64/2023 cu privire la Curtea Supremă de Justiție și cu intenție de transpunere în Codul de procedură penală, drept o reglementare inutilă și defavorabilă procesului penal.	procesul penal. În acest sens, este esențial să se stabilească clar competența pentru soluționarea acestui instrument procedural, or avizele consultative sunt pentru a clarifica aspectele de aplicare corectă a normelor de drept material sau procedural într-o cauză penală concretă.
	<p>4. Anterior, prin modificările operate la legea procesual penală au fost limitate cazurile în care prin solicitările de ridicare a excepțiilor de neconstituționalitate, strămutare a cauzelor penale, recuzările și alte instrumente la care apelau părțile pentru a tergiversa procedurile, astfel, reglementarea care se propune a fi instituită la art.39 pct.6) CPP nu reprezintă altceva decât un alt instrument pus la dispoziția părților la care urmează să se apeleze destul de frecvent pentru a tergiversa un caz când se urmărește acest rezultat. Or, pentru a pune în discuție o cerere a unui participant la proces de expediere în adresa CSJ o solicitare de aviz consultativ cu privire la o potențială chestiune de drept invocată, este necesar ca părții adverse să i se acorde termen pentru luarea cunoștinței și pregătirea poziției aferent solicitării, susținerea propriu zise a cererii de către cel interesat, expunerea celorlalți participanți asupra solicitării înaintate, motivarea și pronunțarea actului judecătoresc, iar toate aceste activități impun timp, care de multe ori duc la tergiversarea procedurilor în sine, mai ales în situația în care într-un proces penal cu 30 de inculpați apărați de 30 avocați, unde fiecare prezintă propria poziție procesuală și au dreptul individual de a apela la astfel de instrumente.</p> <p>Faptul că autorul proiectului a indicat pentru art.331² alin.(5) că „Solicitarea avizului consultativ... nu afectează examinarea în continuare a cauzei, însă până la examinarea solicitării de emitere a avizului consultativ se amână</p>	<p>Nu se acceptă.</p> <p>Avizul consultativ este un instrument diferit de celelalte instrumente de unificare a practicii judiciare, prin faptul că oferă dreptul părților sau instanței, din oficiu, să solicite avizul consultativ în cazul în care se atestă o dificultatea de aplicare a unei norme de drept, necesară pentru soluționarea cauzei propriu-zise. Spre deosebire de avizul consultativ, demersul în interesul legii este diferit prin faptul că poate fi solicitat de către subiecții enumerați exhaustiv în art. 5 alin.(1) al Legii nr.64/2024 și doar în cazul în când se atestă probleme de drept care au fost soluționate diferit de către instanțele judecătorești în cauze diferite. Cu alte cuvinte, avizul consultativ va fi un instrument de prevenire a formării unei practici juridice diferite, pe când, demersul în interesul legii este un instrument de unificare a practicii <i>post-factum</i> și <i>in abstracto</i>.</p> <p>Din acest motiv, în cadrul consultărilor publice din 02.07.2024 asupra proiectului s-a convenit că avizul consultativ este un instrument necesar în procesul penal.</p> <p>Mai mult, avizele consultative pot preveni amănările ulterioare cauzate de interpretările divergente ale legii. Odată ce CSJ emite un aviz consultativ, instanțele inferioare pot aplica legea în</p>

pledoariile” nu exclude în sine tergiversarea procedurilor, inclusiv în situația în care se amână dezbaterea judiciară (etapă la care poate fi preluată cercetarea judecătorească) or, nu se instituie un anumit termen restrâns pentru CSJ în interiorul căruia urmează a se expune asupra solicitării de aviz consultativ, care de fapt poate fi reținută spre examinare pentru o perioadă nedeterminată (exemplu situației actuale a termenelor de judecată pentru examinarea procedurilor de către CSJ), inclusiv autorul recunoaște că „ar putea duce la cereri excesive și inutile, caz care ar putea încălca nejustificat CSJ cu cereri de emitere a avizelor consultative, precum și ar duce la tergiversarea proceselor”.

În altă ordine de idei, potrivit notei informative de fundamentare a proiectului, autorul argumentează raționamentul acestei noi reglementări, precum că „pentru asigurarea coerenței și uniformității între diferitele ramuri ale dreptului procedural”. Conform art.4 alin.(1) din Legea nr.64/2023 cu privire la Curtea Supremă de Justiție sunt prevăzute 5 mecanisme de interpretare și aplicării uniforme a legislației în sistemul de justiție, care pot fi asigurate de către CSJ, și anume: a) elaborează ghiduri cu privire la aplicarea legislației procesuale, la individualizarea pedepselor penale și a sancțiunilor contravenționale; b) emite, la solicitarea instanțelor judecătorești, avize consultative cu privire la aplicarea legislației; c) decide asupra demersului în interesul legii; d) participă periodic la întâlniri cu judecătorii, procurorii și avocații; e) întreprinde alte măsuri necesare pentru uniformizarea procesului de aplicare a legislației, prevăzute în regulamentul Curții Supreme de Justiție precum și mecanismul de la art.3 lit. e) al legii citate- e) soluționează alte tipuri de cereri și probleme juridice prevăzute de lege. Respectiv, procedeele juridice prevăzute la art.3 lit. e), art.4 alin.(1) lit. a), c), d) și

mod uniform, evitând astfel necesitatea de a ajunge la al treilea grad de jurisdicție, sau de a reconsidera unele practici prin intermediul unui demers în interesul legii.

Dacă CSJ emite avize consultative în cauze penale, acest lucru nu înseamnă neapărat o încălcare nejustificată a instanței. Mai mult de atât, avizele consultative pot preveni litigiile ulterioare și pot reduce numărul de cauze ce ajung la CSJ pentru interpretarea legii, ceea ce ar contribui la eficientizarea activității acestei instanțe.

Referitor la Decizia menționată a CtEDO contra României, specificăm că cererea a fost respinsă nu din motivul că solicitarea avizului consultativ de materie penală ar presupune o transferare a procesului către Curte, care nu are competență nici să efectueze o analiză a faptelor, nici să aprecieze interpretările părților cu privire la dreptul intern, sau să se pronunțe asupra rezultatului procedurii, ci de fapt, cererea a fost respinsă din motivul că jurisprudența Curții dispune de suficiente elemente relevante pentru a permite instanței solicitante să soluționeze litigiul în mod corespunzător (a se vedea §45).

e) din Legea nr.64/2023, sunt suficiente și pot fi aplicate în prezent ca instrumente de uniformizare a practicii judiciare.

Eliberarea de către CSJ a unui aviz consultativ într-o cauză concretă, nu reprezintă un mecanism care să asigure interpretarea și aplicarea unitară a legii penale și de procedură penală pe întreg teritoriul țării, care presupune studierea problemelor de drept care au fost soluționate diferit de instanțele judecătorești inferioare investite cu soluționarea cauzelor, ci constituie un instrument de intervenție directă într-o procedură concretă aflată în examinare într-o instanță inferioară iar ulterior, poate să constituie chiar și un impediment de examinare a procedurii respective de către plenul CSJ, pe temei de anti expunere. De altfel, problemele de drept pot fi soluționate nemijlocit de către CSJ prin soluțiile date în cauzele examinate conform competenței în calitate sa de instanță supremă.

Un alt argument forte al autorului, pentru instituirea reglementării discutate, se referă la faptul că „la etapa actuală, solicitarea avizelor consultative este posibilă doar în cadrul procedurilor civile, pe când în cadrul procesului penal, participanții nu dispun de un asemenea mecanism...”. Tocmai în acest context, urmează a fi menționate aici și se impun a fi reținute constatările CtEDO făcute în Decizia din 18.06.2024 (Request by the High Court of Cassation and Justice of Romania (Request no. P16-2024-001) (pct.25-51), prin care marea cameră a respins cererea privind emiterea unei opinii consultative, dacă procedura națională este penală și, respectiv, dacă ar trebui să se deruleze cu respectarea tuturor garanțiilor procesuale caracteristice procedurilor penale mult mai ridicate de cât cele existente în procesul civil, în vederea respectării aceluși echilibru echitabil cerut de art.1 protocolul nr.1 care impune corectitudine procedurală, oferind părții interesate de a-și

	<p>prezenta cauza autorității competente să o soluționeze prin dezbateri contradictorii care să respecte principiul egalității armelor și nu delegarea acestui exercițiu alte instituții.</p> <p>Așa cum s-a reținut în pct.46 al Deciziei menționate, scopul procedurii prevăzute de Protocolul nr.16 nu este de a transfera procesul Curții, care nu are competență nici să efectueze o analiză a faptelor, nici să aprecieze fondul părților, puncte de vedere referitoare la interpretarea dreptului intern în lumina dreptului Convenției și nici să se pronunțe asupra rezultatului procedurii, această competență revine pentru competența soluționare, instanței sesizate pentru examinarea fondului.</p>	
	<p>5. Se propune următoarea variantă de reglementare pentru alin.(3²) art. 109 CPP:</p> <p>„(3²) Audierea martorului poate avea loc prin intermediul videoconferinței, în cazul în care se află peste hotarele Republicii Moldova, execută pedeapsa în penitenciarele din Republica Moldova, se află internat într-o instituție medicală, din cauza dizabilităților locomotorii sau altor circumstanțe justificate, nu poate participa prin prezență fizică la acțiunea procesuală.”</p> <p>Modalitatea de audiere propusă de autorul proiectului dacă nu face imposibilă audierea, atunci o îngreunează considerabil. În vederea efectuării acestui procedeu probatoriu este necesar doar a fi inclusă o dispoziție legală care permite administrarea declarațiilor prin intermediul videoconferinței iar chestiunile tehnice nu își găsesc locul în legea procesual penală ci trebuie să fie specificate în actele normative subordonate legii organice (regulamente, dispoziții, ordine etc.). Considerăm că nu este necesară prezența persoanei la sediul misiunii diplomatice sau al oficiului consular al Republicii Moldova sau la sediul autorității tutelare sau al organului de probațiune, în situația</p>	<p>Se acceptă parțial.</p> <p>A se vedea opinia autorului proiectului de la pct.1 și pct. 6.</p>

	<p>în care sunt disponibile multiple platforme publice deschise care oferă posibilitatea de a realiza audierea de la locul unde se află persoana. Or, procesul de audiere urmează a fi înregistrat atât audio cât și video iar suportul de stocare urmează a fi anexat la procesul verbal a acțiunii ca parte integrantă a documentului. Se impun și aici a fi preluate mecanismele instituite la art.370 de audiere a martorului în instanța de judecată, fără a fi necesar a inventa proceduri birocratice, așa cum s-a convenit urmare a discuțiilor din cele 2 ședințe a Consiliului consultativ al Ministerului Justiției, fiind soluționate prin consensul majoritar al membrilor, aspectele aferente aplicării videoconferinței. Chestiunea referitoare la consemnarea declarațiilor nu se impune prin aplicarea semnăturii olografe pe un anumit document, în situația în care persoana supusă audierii confirmă verbal despre cele în legătură cu ce a fost avertizat și este fixată poziția lui în înregistrarea video iar ulterior în eventualitatea expedierii procesului penal în instanța de judecată, urmează să fie repetată procedura, fie prin prezentarea lui fizică sau videoconferință. Astfel, aspectele referitoare la demonstrarea vinovăției pentru săvârșirea infracțiunii de refuz sau dare de declarații mincinoase este atribuția organului de urmărire penală în competența sa soluționare și nu trebuie să formeze obiectul unei reglementări procesuale, de altfel, prin analogie, s-ar impune ca orice cetățean trebuie să consemneze într-un anumit act, că poartă răspundere în cazul săvârșirii unei infracțiuni prevăzute de legea penală, ceea ce este irațional.</p>	
	<p>6. Articolul 337 CPP, la alin.(1) fraza a doua, după textul „semnează pe fiecare pagină și la sfârșit” se completează cu textul „ , cu excepția celei audiate prin intermediul videoconferinței”. La alin.(1) fraza „Dacă persoana care a depus declarația nu poate semna sau refuză</p>	<p>Se acceptă parțial.</p> <p>Articolul 337 la alin.(1) propoziția a doua, după textul „semnează pe fiecare pagină și la sfârșit” se completează cu textul „ , cu excepția</p>

	<p>să o semneze, despre aceasta se face mențiune în declarația consemnată, indicându-se motivele refuzului” se înlocuiește cu textul „Dacă persoana care a depus declarația nu poate semna, refuză să o semneze sau a fost audiat prin intermediul videoconferinței, despre aceasta se face mențiune în procesul verbal”. Odată cu instituirea mecanismului procedural de realizare a audierilor prin intermediul videoconferinței, au apărut controverse practice aferent modului de consemnare a procesului verbal al acțiunii respective, în legătură cu reglementările obligatorii de la art.337 alin.(1), care nu au fost ajustate și potrivite procedurii probator de videoconferință.</p>	<p>declarațiilor efectuate prin intermediul videoconferinței”.</p>
	<p>7. Articolul 196 CPP. La alin.(2) se propune înlocuirea sintagmei „sau înlocuirea” cu „, înlocuirea sau revocarea”, iar după sintagma „cu recurs” a se completa cu „în termen de 3 zile”.</p> <p>Prezenta completare pentru norma numită, se impune din considerentul existenței la zi a opiniilor divergente de practică judiciară, prin care magistrații în competența cărora ajung examinarea recursurilor formulate pe marginea încheierilor asupra măsurilor preventive pronunțate de către judecătorii de instrucție precum și instanța de judecată la examinarea fondului, în mod special, prin care se declară inadmisibile recursurile formulate de către procurori prin care sunt recurate hotărârile judecătorești de înlocuire sau revocare a măsurilor preventive aplicate în raport cu învinuții/inculpații, iar în motivarea abstractă se regăsesc argumente referitoare la „lipsa în conținutul normei a sintagmei de revocare, trimiteri prin analogie la dispoziția art.329 alin.(2) din Codul de procedură penală, ș.a.” chestiuni care de fapt sunt importante iar în ansamblu duc la afectarea bunei desfășurări a procesului penal în situația ridicării tuturor restricțiilor</p>	<p>Precizare.</p> <p>Propunerile autorului avizului excedă obiectul de reglementare a proiectului, ținând cont de cele menționat în nota informativă la compartimentul „Condițiile ce au impus elaborarea proiectului de act normativ și finalitățile urmărite”.</p>

	<p>impuse în raport cu persoana cercetată în situația reglementărilor neclare.</p>	
	<p>8. Articolul 275 CPP, se propune excluderea pct.4¹⁾ iar la pct.2) se propune completarea cu textul „sau constituie contravenție”.</p> <p>Cu referire la propunerea, de excludere a temeiului de nereabilitare prevăzut la pct.4¹⁾ pentru situațiile temeinice de a dispune refuzul în pornirea urmăririi penale, încetarea urmăririi penale sau a procesului (în instanța de judecată) când fapta constituie contravenție, în prim plan constituie o reglementare discriminatorie pentru subiecții cercetați în ordinea procesului penal cu adoptarea unei soluții de nereabilitare cu consecințe defavorabile lor în raport cu alte persoane în privința cărora au fost pornite proceduri contravenționale direct de către agentul constator și sancționați sub imperiul legii contravenționale, fără a avea o altă hotărâre de nereabilitare defavorabilă. Mai mult, nu cunoaștem care a fost inspirația legiuitorului însă după operarea modificărilor pentru pct.4¹⁾ în practica judiciară au fost înregistrate situații juridice când procedurile contravenționale dispuse de procuror prin ordonanță, prin trimitere la temeiul menționat, procesele contravenționale au fost încetate din lipsa elementelor contravenției fie la etapa examinării contravenției, fie în instanța de judecată, iar persoana în acțiunile căreia nu au fost constatate elementele constitutive ale componenței de contravenție, în conformitate cu prevederile art.275 pct.4¹⁾ rămâne cu o soluție de nereabilitare de ordin penal.</p> <p>O altă problemă de ordin practic pe care o generează norma de reglementare de la pct.4¹⁾ reprezintă situația când în cadrul proceselor penale aflate în examinare în instanța de judecată la etapa ședinței preliminare, partea apărării solicită încetarea procesului în ședință preliminară din considerentul</p>	<p>Precizare.</p> <p>Propunerile autorului avizului excedă obiectul de reglementare a proiectului, ținând cont de cele menționat în nota informativă la compartimentul „Condițiile ce au impus elaborarea proiectului de act normativ și finalitățile urmărite”.</p>

	că fapta incriminată constituie contravenție. La modul practic această chestiune nu poate fi constatată decât după examinarea fondului cauzei cu cercetarea probelor iar celelalte chestiuni prevăzute de la art.275 pct.4-9) pot opera și decise în ședința preliminară din considerentul că nu impun o examinare a probatoriului.	
	9. Articolul 275. La pct.5) CPP se propune completarea cu textul „sau persoana juridică a fost radiată” Se impune această reglementare din considerentul situațiilor practice existente când persoana juridică a fost radiată, nu există un prejudiciu cauzat prin infracțiunea incriminată sau a fost reparat, există intenția și acordul părții apărării de a aplica instituția încetării procesului penal atât la urmărirea penală cât și la etapa ședinței preliminare însă lipsește o reglementare în acest sens, situație juridică care duce în mod obligatoriu la parcurgerea întregului ciclu judiciar pentru a dispune instanța la finele examinării cauzei o soluție similară, care de fapt putea fi rezolvată la etapa incipientă a procesului, fără a crea un volum de lucru suplimentar pentru instanță și cheltuieli nejustificate pentru stat.	Precizare. Propunerile autorului avizului excedă obiectul de reglementare a proiectului, ținând cont de cele menționat în nota informativă la compartimentul „Condițiile ce au impus elaborarea proiectului de act normativ și finalitățile urmărite”.
3. Curtea Supremă de Justiție	10. Articolul 331² CPP se propune a fi preschimbat în art.7¹ cu următorul cuprins: „(1) Dacă în procesul judecării cauzei completul de judecată nu poate stabili cum urmează a fi aplicată norma de drept material sau procedural, aceasta poate solicita Curții Supreme de Justiție, din oficiu sau la cererea participanților la proces, emiterea unui aviz consultativ cu privire la modul de aplicare a legii. (2) Avizului consultativ poate fi solicitat de completul de judecată care examinează cauza dacă: a) norma de drept urmează a fi aplicată în cauza examinată în instanța de judecată;	Se acceptă parțial. Urmare a consultărilor publice din 02.06.2024 asupra proiectului, articolul 7 se completează cu alineatul (10) și articolul 331 ² se expune în redacție nou, după cum urmează: Articolul 7 se completează cu alineatul (10) cu următorul cuprins: „(10) Dacă în procesul judecării cauzei într-o instanță de judecată se atestă dificultăți la aplicarea normelor de drept material sau procedural, instanța de judecată solicită Curții Supreme de Justiție, din oficiu sau la cererea părților la proces, să emită un aviz consultativ.”

	<p>b) lămurirea problemei de drept este determinată pentru soluționarea cauzei în care a fost ridicată;</p> <p>c) modul de aplicare a normei nu a fost explicat de către Curtea Supremă de Justiție anterior;</p> <p>d) solicitarea este făcută până la terminarea ședinței preliminare.</p> <p>(3) Participantul la proces poate cere solicitarea avizului consultativ o singura dată în aceeași instanță.</p> <p>(4) Solicitarea avizului consultativ se dispune printr-o încheiere care nu se supune niciunei căi de atac și care nu afectează examinarea în continuare a cauzei, însă până la pronunțarea Curții Supreme de Justiție se amână dezbaterile judiciare.</p> <p>(5) Dacă instanța de judecată respinge demersul participanților la proces privind solicitarea unui aviz consultativ, aceasta va emite o încheiere care nu se supune niciunei căi de atac.</p> <p>(6) Dacă decide respingerea solicitării, Curtea Supremă de Justiție emite o încheiere motivată care nu se supune niciunei căi de atac și care se publică pe pagina web a Curții Supreme de Justiție.”</p> <p>Redacția propusă a alin. (1) vine să accentueze caracterul excepțional al situațiilor în care urmează a fi solicitat avizul.</p>	<p>„Articolul 331². Avizele consultative ale Curții Supreme de Justiție</p> <p>(1) Dacă în procesul judecării cauzei într-o instanță de judecată se atestă dificultăți la aplicarea normelor de drept material sau procedural, instanța de judecată poate solicita Curții Supreme de Justiție, din oficiu sau la cererea părților, emiterea unui aviz consultativ cu privire la modul de punere în aplicare a legii.</p> <p>(2) Avizul consultativ poate fi solicitat de către instanța de judecată care examinează cauza dacă:</p> <p>a) norma de drept urmează a fi aplicată în cauza examinată în instanța de judecată;</p> <p>b) lămurirea problemei de drept este determinantă pentru soluționarea cauzei și se referă la dificultăți de aplicare a normei de drept susceptibile de interpretări diferite;</p> <p>c) problema este nouă, interpretarea dată problemei de drept nu a fost soluționată sau nu a fost explicată de către Curtea Supremă de Justiție anterior.</p> <p>(3) Părțile pot cere solicitarea avizului consultativ o singura dată în aceeași instanță.</p> <p>(4) Dacă nu sunt întrunite condițiile menționate la alin. (2), instanța de judecată respinge cererea privind solicitarea avizului consultativ printr-o încheiere care nu se supune niciunei căi de atac.</p> <p>(5) Solicitarea avizului consultativ se dispune prin încheiere care nu se supune niciunei căi de atac și care nu afectează examinarea în</p>
--	--	--

		<p>continuare a cauzei, însă pînă la emiterea avizului consultativ, se amîna pledoariile.</p> <p>(6) În cazul în care se decide respingerea solicitării, Curtea Supremă de Justiție emite o încheiere motivată care se publică pe pagina web a Curții Supreme de Justiție.</p> <p>(7) Curtea Supremă de Justiției emite avizul consultativ în termen de pînă la 3 luni, care se publică pe pagina sa web a Curții Supreme de Justiție.</p> <p>(8) Curtea Supremă de Justiție nu emite avizul consultativ în cazul constatării neconstituționalității normei de drept.”</p>
	<p>11. Articolul 424 alin. (2) CPP se propune următoarea redacție:</p> <p>Instanța de recurs examinează cauza numai în limitele temeiurilor prevăzute la art.427 invocate în recurs.</p> <p>Modificarea respectivă va permite Curții să pună accent pe argumentele invocate în cererea de recurs, cu eventuala apreciere a acestora din perspectiva art. 427 alin. (1), 1), 2).</p>	<p>Nu se acceptă.</p> <p>Excluderea acestui text va transforma efectul devolutiv al recursului din unul parțial în unul total.</p> <p>Articolul 424 stabilește limitele în care instanța de recurs va examina cauza, acestea fiind cele prevăzute la art.427 și doar dacă au fost incluse în cererea de recurs. Excluderea textului propus va duce la situația în care, instanța de recurs va putea examina cauza în baza tuturor temeiurilor de la art.427 indiferent de faptul dacă recurentul a invocat aceste temeiuri în cerere sau nu.</p>

	<p>12. Articolul 427 alin. (3) CPP, ultima propoziție se propune următoarea redacție: „În cazul respingerii nejustificate a administrării probei în instanța de apel într-o cauză care a fost trimisă anterior la rejudecare, sau în cazul în care se invocă temeiul de la alin.(1) pct.6), prevederile art.413 alin.(3) și (4) se aplică în mod corespunzător.”.</p> <p>În cazul în care se va constata existența circumstanțelor prevăzute la alin.(1) pct.6), aceasta va permite administrarea probelor, inclusiv a probelor noi și soluționarea cauzei în fond de către Curte conform art. 435 alin. (2) lit. d) CPP.</p>	<p>Precizare.</p> <p>Proiectul cuprinde această propunere.</p>
	<p>13. Articolul 433 CPP alin. (3), lit. b) se exclude. Pentru considerentele de mai sus, se impune abrogarea Art. 433 alin. (3), lit. b).</p>	<p>Se acceptă.</p>
	<p>14. Articolul 12² CPC se propune a fi dat în redacție similară cu art. 7¹ CPP.</p>	<p>Se acceptă parțial Urmare a consultărilor publice din 02.06.2024 asupra proiectului, articolul 12² se expune în următoarea redacție: „Articolul 12². Avizele consultative ale Curții Supreme de Justiție (1) Dacă în procesul judecării cauzei într-o instanță de judecată se atestă dificultăți la aplicarea normelor de drept material sau procedural, instanța de judecată poate solicita Curții Supreme de Justiție, din oficiu sau la cererea participanților la proces, emiterea unui aviz consultativ cu privire la modul de punere în aplicare a legii. (2) Avizul consultativ poate fi solicitat de către instanța de judecată care examinează cauza dacă:</p>

		<p>a) norma de drept urmează a fi aplicată în cauza examinată în instanța de judecată;</p> <p>b) lămurirea problemei de drept este determinantă pentru soluționarea cauzei și se referă la dificultăți de aplicare a normei de drept susceptibile de interpretări diferite;</p> <p>c) problema este nouă, interpretarea dată problemei de drept nu a fost soluționată sau nu a fost explicată de către Curtea Supremă de Justiție anterior.</p> <p>(3) Participanții la proces pot cere solicitarea avizului consultativ o singură dată în aceeași instanță.</p> <p>(4) Dacă nu sunt întrunite condițiile menționate la alin. (2), instanța de judecată respinge cererea privind solicitarea avizului consultativ printr-o încheiere care nu se supune niciunei căi de atac.</p> <p>(5) Solicitarea avizului consultativ se dispune prin încheiere care nu se supune niciunei căi de atac și care nu afectează examinarea în continuare a cauzei, însă pînă la emiterea avizului consultativ, se amîna pledoariile.</p> <p>(6) În cazul în care se decide respingerea solicitării, Curtea Supremă de Justiție emite o încheiere motivată care se publică pe pagina web a Curții Supreme de Justiție.</p> <p>(7) Curtea Supremă de Justiție emite avizul consultativ în termen de pînă la 3 luni, care se publică pe pagina web a Curții Supreme de Justiție.</p> <p>(8) Curtea Supremă de Justiție nu emite avizul consultativ în cazul constatării neconstituționalității.”</p>
--	--	--

	<p>15. Articolul 436 alin. (2) CPC</p> <p>Recurentul depune recursul la Curtea Supremă de Justiție, însoțit de atâtea copii câți participanți la proces sînt, plătind taxă de stat și/sau taxă de timbru în cazurile prevăzute de lege.</p> <p>Astfel, părțile vor fi stimulate să depună recursurile în formă electronică. Instanța de recurs va solicita copii ale recursului doar în cazul în care va considera necesar.</p>	<p>Nu se acceptă.</p> <p>Reglementarea modului de depunere a actelor în format electronic în instanțele judecătorești vor face obiectul unui alt proiect de lege, care va cuprinde întreg circuit electronic a documentele ce pot fi depuse în instanțele de judecată.</p> <p>De altfel, nu toate părțile la proces au acces la tehnologia necesară pentru a depune recursuri în format electronic și pot întâmpina dificultăți legate de accesul la internet, cunoștințele tehnice necesare sau deținerea echipamentului adecvat. Asigurarea copiilor cererilor de pe recurs garantează că toate părțile, indiferent de situația lor tehnologică, pot participa pe deplin și echitabil la proces, fiindu-le asigurat „dreptul efectiv la o instanță”, raționamente ce pot fi desprinse din Hotărîrea Curții Constituționale nr. 20/2022¹. Mai mult, unele dintre recursuri pot fi voluminoase, motiv pentru care sarcina prezentării în formă materializată a acestuia trebuie pusă în sarcina recurentului pentru a evita unele cheltuieli nejustificate din partea instanțelor judecătorești.</p>
--	--	--

¹ <https://constcourt.md/ccdocview.php?tip=hotariri&docid=815&l=ro>

	<p>16. La art. 438 CPC</p> <p>Dacă cererea de recurs conține temeiurile recursului, dar lipsesc unele date prevăzute la art.437 alin.(1) lit.a)- c), e) și al.(2), judecătorul raportor emite o încheiere, care nu se supune niciunei căi de atac, de a nu da curs cererii de recurs și acordă recurentului un termen rezonabil pentru înlăturarea deficiențelor. Dacă recurentul înlătură deficiențele în cadrul termenului acordat, recursul se consideră depus la data prezentării inițiale. Dacă cererea de recurs nu este semnată, nu conține temeiurile recursului sau recurentul nu înlătură deficiențele cererii de recurs în cadrul termenului acordat, judecătorul raportor o restituie în termen de 10 zile de la data înregistrării.</p> <p>Excluderea cuvintelor „de la data înregistrării” va permite Curții să restituie recursul în termen de 10 zile fie din data înregistrării (în cazul în care cererea de recurs nu este semnată, nu conține temeiurile recursului), sau din data expirării termenului acordat pentru înlăturarea neajunsurilor.</p>	<p>Se acceptă parțial.</p> <p>La articolul 438 alineatul (2), a treia propoziție se completează cu textul „sau de la data expirării termenului acordat pentru înlăturarea deficiențelor”;</p>
	<p>17. La articolul 438 alin (2¹-2³) CPC:</p> <p>la alin.(2¹) textul „completul din trei judecători” se substituie cu textul „judecătorul raportor”;</p> <p>la alin.(2²) textul „completul din trei judecători” se substituie cu textul „judecătorul raportor”;</p> <p>la alin.(2³) textul „completul din trei judecători” se substituie cu textul „judecătorul raportor”;</p> <p>În prezent, anumite probleme ce țin de punerea pe rol a cererii de recurs se soluționează de judecătorul raportor, fie de completul de 3 judecători. În acest sens, substituirea cuvintelor „completul din trei judecători” cu cuvintele „judecătorul raportor” ar unifica procedura de soluționare a aspectelor menționate și ar simplifica activitatea CSJ.</p>	<p>Nu se acceptă</p> <p>Aspectele legate de scutirea, amânarea sau eșalonarea plății taxei de stat urmează a fi aplicate procedurii de examinare a admisibilității recursului, motiv pentru care este necesară menținerea completului format din 3 judecători. Astfel, odată ce procedura examinării recursului se examinează de către un complet format din 3 judecători, aspectele propuse de autorul avizului urmează a fi examinate în aceeași manieră.</p>

	<p>18. Art. 442 alin.(2) CPC se propune în următoarele redacție:</p> <p>„În recurs nu pot fi administrate noi dovezi, cu excepția celor care dovedesc cheltuielile de judecată și despăgubirile menționate la art. 372 alin. (3). Aprecierea probelor dată de prima instanță și de instanța de apel este obligatorie pentru instanța de recurs, cu excepția cazului când se invocă temeinic art.432 alin.(1) lit.e) sau când Curtea Supremă de Justiție examinează cauza după trimitere la rejudecare. La examinarea recursului, prevederile art.372 se aplică în mod corespunzător.”</p>	<p>Precizare.</p> <p>Deși proiectul cuprinde această propunere, în consultările publice din 02.07.2024, s-a optat pentru a menține redacția cu trimitere la dispozițiile art. 372 alin. (1) și (3). Or, trimiterile respective urmează a fi respectate la examinarea recursului, doar dacă instanța de apel nu a înlăturat după rejudecare cele menționate anterior de instanța de recurs.</p>
	<p>19. Se propune abrogarea art. 445¹ CPC.</p> <p>Se propune abrogarea acestuia, având în vedere că urmare a Legii nr. 246/2023, s-au schimbat regulile privind procedura de examinare a admisibilității recursului.</p>	<p>Nu se acceptă.</p> <p>După declararea recursului ca fiind admisibil, intervine o altă etapă judiciară de examinare a recursului propriu-zisă. Pornind de la faptul că în procedura contencioasă desprindem mai multe etape premergătoare examinării în fond a cererii de chemare în judecată: acceptare (art. 168), refuz în primire (art. 169), restituire (art. 170), a nu da curs cererii (art. 171), aceeași abordare se menține și etapei de examinare a apelului: intentarea procedurii de apel (art. 365¹), a nu da curs apelului (art. 368), restituirea cererii (art. 369), încetarea procedurii în apel (art. 374).</p> <p>Intenția legiuitorului din art. 445¹ este de a menține aceeași abordare în tot parcursul procedurii contencioase, inclusiv și la etapa recursului. Prin urmare, odată considerat admisibil recursul, intervine instituția încetării procedurii de recurs care este diferită de inadmisibilitate, dar care produce efecte similare.</p> <p>Regula propusă de autorul avizului se referă la judecare a cauzei în procedura contenciosului</p>

		administrativ, care deși are similitudini cu procedura contencioasă, dar la aceste aspecte diferă substanțial.
	<p>20. La articolul 226 din Codul Administrativ : Alin.(2), (3), (4) se propune în următoarea redacție: „(2) Hotărârile în fond se motivează în scris în termen de 45 de zile lucrătoare de la înregistrarea cererii de apel depusă în termen sau de la depunerea cererii de motivare a hotărârii. Cererea de motivare a hotărârii se depune în termenul de decădere de 15 zile de la pronunțarea dispozitivului hotărârii. (3) Dacă instanța de apel repune apelantul în termenul de apel, hotărârea în fond se motivează în termen de 15 zile de la primirea încheierii de repunere în termen. (4) Hotărârile în fond emise în baza acțiunilor de control normativ se pronunță în formă motivată.”.</p> <p>Având în vedere că hotărârile pronunțate în acțiunile în control normativ vizează un cerc nedeterminat de persoane și produc un impact în societate, considerăm că acestea urmează a fi motivate în orice caz.</p>	<p>Se acceptă parțial.</p> <p>Articolul 226 se completează cu următoarele modificări: la alineatul (2) textul „sau de recurs depuse” se substituie cu cuvântul „depusă”, iar textul „în termen de 45 zile lucrătoare” se exclude; la alineatul (3) textul „sau instanța de recurs repune recurentul în termenul de apel/recurs” se substituie cu textul „în termenul de apel”.</p>
	<p>21. Art. 245 C.Admins. Depunerea cererii de recurs. Recursul se depune la Curtea Supremă de Justiție în termen de două luni de la pronunțarea comunicarea hotărârii sau a deciziei motivate, dacă legea nu stabilește un alt termen.</p> <p>Prin Legea nr. 246/2023, s-au schimbat regulile de declarare a recursului. Totodată, exercitarea căii respective</p>	<p>Se acceptă La articolul 245 cuvântul „pronunțarea” se substituie cu cuvântul „comunicare”</p>

	de atac (în redacția nouă a art. 245) impune notificarea/ comunicarea hotărârii motivate (precum în procesul civil). La fel, prin propunerea respectivă, se unifică regulile de exercitare a recursului (civil/ administrativ).	
	<p>22. Legea nr. 64/2023 cu privire la Curtea Supremă de Justiție</p> <p>Se propune completarea art. 13 cu alin.(5¹) cu următorul cuprins:</p> <p>„(5¹) Curtea Supremă de Justiție va examina în complet de 3 judecători recursurile, revizuirile și recursurile în anulare care au fost inițial alocate pentru examinare completelor din 5 judecători. Acestea vor fi examinate de completul de judecători constituite deja din care face parte judecătorul raportor.”</p> <p>Se propune introducerea textului respectiv pentru a rezolva problema examinării cauzelor distribuite spre examinare în completele de 5 judecători.</p>	<p>Se acceptă parțial.</p> <p>Articolul 13 se completează cu alineatul (5¹) cu următorul cuprins:</p> <p>„(5¹) Până la începerea activității Curții Supreme de Justiție în noua sa componență, președintele Curții Supreme de Justiție formează completele de judecată pentru examinarea recursurilor, inclusiv recursurile declarate anterior intrării în vigoare a prezentei legi.”.</p>
	<p>23. Legea nr. 947/1996 cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii</p> <p>La articolul 25 alin. (2): Contestațiile se examinează de un complet format din 3 judecători.</p> <p>Modificarea se impune urmare modificărilor operate la art. 193 alin. (3) din Codul administrativ, prin Legea nr. 246/2023.</p>	<p>Precizare.</p> <p>Propunerile autorului avizului excedă obiectul de reglementare a proiectului, însă acestea se regăsesc în proiectul de lege pentru modificarea unor acte normative (aspecte organizatorice privind sistemul judecătoresc și Institutul Național al Justiției), aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 463/2024²</p>
4. Curtea de Apel Chișinău	<p>24. La articolul 109 alin.(3²) se propune următoarea redacție:</p> <p>„Dacă există mijloace tehnice respective, audierea martorului poate avea loc prin intermediul videoconferinței”</p>	<p>Nu se acceptă.</p> <p>A se vedea opinia autorului proiectului de la pct. 1.</p>

² https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/nu-384-mj-2024_1.pdf

	<p>Exigențele prevăzute de proiect, privind procedura de audiere a martorului, deși au un scop legitim, în practica juridică nu vor fi eficiente, vor genera dificultăți nefavorabile în legătură cu posibilitatea de audiere a martorului și vor avea impact negativ asupra duratei procesului penal. Or, exigențele prevăzute de proiect vor descuraja martorii de a participa la astfel de acțiuni procesuale în condițiile în care participarea lui implică din bugetul său personal costuri materiale (transport, cazare, neachitarea zilei de muncă, etc.) în special în cazurile când misiunea diplomatică/oficiul consular s-ar afla la câteva sute de kilometri față de domiciliul său, în astfel de cazuri costuri ar putea fi considerabile iar pentru a fi evitate acesta va alege să nu participe la astfel de audieri, existând riscul de a nu fi audiat niciodată. Precizăm că, toate ședințele sunt înregistrate audio astfel că, declarația privind cunoașterea obligațiilor și răspunderii prevăzută de lege, este consemnată în procesul verbal înregistrat audio, act procesual care confirmă legalitatea petrecerii aceste acțiuni procesuale, respectiv nu este obligatorie semnarea olografă a declarației.</p>	
<p>5. Institutul pentru Politici și Reforme Europene</p>	<p>25. La art. 331² alin.(1) CPP și 12¹ alin.(1) CPC referitor la solicitarea avizelor consultative.</p> <p>Nu suntem de acord cu abordarea privitoare la discreția instanței la solicitarea avizului consultativ.</p> <p>Potrivit proiectului de lege, avizul consultativ poate fi solicitat de către instanța de judecată care examinează cauza doar dacă sunt întrunite următoarele 4 condiții imperative: a) norma de drept urmează a fi aplicată în cauza examinată în instanța de judecată; b) lămurirea problemei de drept este determinantă pentru soluționarea cauzei; c) se atestă dificultăți de aplicare corectă a normei de drept (material sau procedural) susceptibile de interpretări</p>	<p>Nu se acceptă.</p> <p>Suplimentar opiniei autorului proiectului de la pct. 10 și 14, menționăm că, avizele consultative sunt emise în vederea elucidării aspectelor de aplicare a normelor de drept. La soluționarea cauzei, legea este aplicată de către judecător. Prin urmare, judecătorii sunt cei în măsură să determine dacă norma de drept ridică dificultăți de aplicare sau nu pentru instanță, însă nu pentru părți.</p> <p>Dacă instanțele ar fi obligate să solicite avize consultative în toate cazurile în care sunt întrunite condițiile formale, s-ar putea ajunge la</p>

diferite; d) problema este nouă, iar interpretarea dată problemei de drept nu a fost soluționată sau nu a fost explicată de către Curtea Supremă de Justiție anterior.

Considerăm că, condițiile în care pot fi solicitate avizele consultative sunt imperative, au un caracter exhaustiv și sunt suficient de previzibile. În același timp, pentru a solicita CSJ emiterea avizului consultativ, instanța de judecată este ținută să constate existența în cumul a tuturor condițiilor. Mai mult, în comparație cu rolul instanței de judecată la ridicarea excepției de neconstituționalitate, în procedura de solicitare a avizului consultativ judecătorul nu se va limita doar la verificarea întrunirii acestor condiții, dar se va pronunța și asupra temeiniciei sesizării/solicitării părților, în special va trebui să răspundă la întrebarea dacă: lămurirea problemei de drept este determinantă pentru soluționarea cauzei și dacă se atestă dificultăți de aplicare corectă a normei de drept (material sau procedural) susceptibile de interpretări diferite. Ținând cont de existența condițiilor imperative de solicitare a avizului consultativ, nu este clară opțiunea autorului de a menționa caracterul discreționar al instanței. Or, s-ar putea crea impresia că deși cererea de solicitare a avizului consultativ întrunește condițiile legale, instanța de judecată ar fi în drept să nu solicite CSJ emiterea avizului consultativ. Instituirea obligației instanței de admitere a cererii de solicitare a avizului consultativ va reduce din impactul prevederilor art. 427 alin. (1) pct. 1) Cod de procedură penală și prevederilor art. 432 alin. (1) lit. a) Cod de procedură civilă, care prevăd că recursul urmează a fi admis dacă se va constata că interpretarea legii făcută de instanță este contrară jurisprudenței uniforme a CSJ și va da eficiență rolului CSJ de asigurare a interpretării și aplicării uniforme a legislației. Astfel, considerăm oportună eliminarea dreptului

solicitării excesive și nejustificate. Judecătorii trebuie să aibă libertatea de a decide dacă dificultățile de aplicare a normei de drept sunt suficient de serioase pentru a justifica un aviz consultativ sau fac ca ei să înțeleagă eronat aplicarea normei de drept. În unele situații, deși condițiile formale ar fi întrunite, judecătorul poate considera că problema de drept poate fi soluționată fără intervenția CSJ, pe baza jurisprudenței existente sau a unei interpretări clare a legii.

	<p>discreționar al instanței de judecată de a solicita CSJ emiterea avizelor consultative, prin excluderea cuvântului „poate” din textul articolului 331² alineat (1) Cod de procedură penală și din textul articolul 121 alineat (1) Cod de procedură civilă.</p>	
	<p>26. La art. 331² alin.(3) CPP și 12¹ alin.(3) CPC. Nu suntem de acord nici cu propunerea autorului de a limita numărul cererilor părților de solicitare a avizelor consultative. Din cuprinsul notei informative rezultă că, scopul acestei prevederi este de a preveni eventualele tergiversări ale examinării cauzelor și evitarea punerii unei sarcini prea mari pe seama CSJ. Chiar dacă argumentarea se bazează pe un scop legitim – prevenirea tergiversării cauzei, considerăm că această restricție nu este una justificată din perspectiva interesului public de a elucida, la o etapă timpurie, eventualele probleme de interpretare a unei norme determinante pentru examinarea cauzei. În acest sens, reiterăm argumentele menționate supra referitoare la suficiența celor patru condiții prevăzute de lege, care au sarcina de a pune în balanță două principii inerente unui proces echitabil: termen rezonabil versus interpretarea unitară a legii. Mai mult, constatăm că nu pot fi excluse situațiile în care într-o anumită cauză, suficient de complexă, care se referă la prevederi normative noi sau care anterior nu au fost aplicate, să existe necesitatea de a solicita emiterea avizului consultativ de două ori în aceeași instanță. În acest context susținem că cele patru condiții imperative pentru solicitarea avizului consultativ sunt suficient de clare, și pot asigura un just echilibru pentru a preveni potențialele abuzuri de drept din partea părților în proces.</p>	<p>Nu se acceptă. Suplimentar opiniei autorului proiectului de la pct. 10 și 14, subliniem că, restricția privind numărul cererilor de solicitare a avizelor consultative nu este absolută, ci se aplică doar în cadrul examinării cauzei la aceeași instanță judecătorească. Adică, în cazul examinării cauzei în apel, părțile pot solicita din nou avize consultative, asigurând astfel că orice problemă de interpretare a legii poate fi abordată și corectată la fiecare nivel de jurisdicție. Limitarea numărului de cereri de avize consultative în aceeași instanță contribuie la evitarea întârzierilor nejustificate în procesul de judecată, care ar putea fi cauzate de solicitări repetitive și neesențiale, iar uneori și abuzive.</p>
	<p>27. La art. 331² alin.(8) CPP și 12¹ alin.(8) CPC. Un alt aspect asupra căruia ne manifestăm dezacordul este prevederea de la articolul 331² Cod de</p>	<p>Se acceptă parțial.</p>

	<p>procedură penală și art. 12¹ Cod de procedură civilă, conform căreia CSJ nu va emite aviz consultativ în cazul abrogării, constatării neconstituționalității ori modificării normei de drept. Potrivit Curții Constituționale, excepția de neconstituționalitate poate fi ridicată atât în privința actelor în vigoare, cât și în privința actelor care nu mai sunt în vigoare, dacă sub imperiul acestora s-au născut raporturi juridice care continuă să producă efecte, iar norma este aplicabilă în raporturile juridice litigioase și este determinantă pentru soluționarea cauzei. Din această perspectivă, modificarea sau abrogarea ulterioară a dispoziției contestate nu face să dispară eventuala încălcare a drepturilor și a libertăților garantate de Constituție. Spre exemplu, potrivit prevederilor art. 8 Cod penal, caracterul infracțional al faptei și pedeapsa pentru aceasta se stabilesc de legea penală în vigoare la momentul săvârșirii faptei, iar în corespundere cu prevederile art. 3 Cod de procedură penală, în desfășurarea procesului penal se aplică legea care este în vigoare în timpul urmăririi penale sau al judecării cauzei în instanța judecătorească. Legea procesuală penală poate avea efect ultraactiv, adică dispozițiile ei, în perioada de tranziție la o nouă lege procesuală penală, pot rămâne aplicabile acțiunilor procesuale reglementate de legea nouă. Caracterul ultraactiv se stipulează în legea nouă. Prevederi similare se regăsesc și în Codul civil și în Codul de procedură civilă. Rezultă astfel că la soluționarea unei cauze penale, civile, contravenționale sau de contencios administrativ, instanța va fi ținută să aplice prevederile legii în vigoare la data comiterii infracțiunii, nașterii obligațiilor sau constituirii dreptului, emiterii actului administrativ, chiar dacă aceasta a fost ulterior modificată și / sau abrogată și în cazul în care în cursul judecării cauzei apare o problemă de interpretare sau aplicare a acestei norme, CSJ trebuie să</p>	<p>A se vedea redacția articolelor 12² alin. (8) din <i>Codul de procedură civilă</i> și art. 331² alin. (8) din <i>Codul de procedură penală</i> de la pct. 10 și 14.</p>
--	---	--

	<p>dea dezlegare acesteia. Ținând cont de natura și rolul avizului consultativ, considerăm că regulile aplicabile procedurii de ridicare a excepției de neconstituționalitate cu referire verificarea constituționalității normelor legale modificate sau abrogate pot fi considerate aplicabile și în cazul avizelor consultative emiterea cărora poate fi solicitată în cadrul proceselor penale, civile, contravenționale sau de contencios administrativ.</p> <p>Pe care de consecință, se propune modificarea textului art. 331² alin. (8) Cod de procedură penală și art. 121 alin. (8) Cod de procedură civilă și expunerea acestuia în următoarea redacție:</p> <p>„(8) Curtea Supremă de Justiție nu emite avize consultative în cazul constatării neconstituționalității normei de drept.”</p>	
	<p>28. La art. 331² alin.(7) CPP și 12¹ alin.(7) CPC.</p> <p>Considerăm necesar ca autorul să stabilească în textul articolului 331² Cod de procedură penală și în textul articolului 121 Cod de procedură civilă un termen rezonabil în interiorul căruia CSJ va trebui să emită avizul consultativ solicitat. Această recomandare este fortificată prin jurisprudența CtEDO, care a statuat că dispozițiile Convenției Europene nu garantează dreptul de acces la o instanță cu competența de a da o interpretare oficială acesteia. De asemenea, CtEDO a reținut că prevederile art. 6 din Convenție nu garantează dreptul ca o instanță națională sau internațională să fie sesizată cu o chestiune prejudiciară. Totuși, dacă statul stabilește un astfel de mecanism, este recomandabil ca acesta să fie reglementat în așa mod încât să nu lase loc de abuzuri. În acest context, este judicioasă instituirea unui termen rezonabil pentru examinarea de către CSJ a solicitării de emitere a avizului consultativ. Astfel,</p>	<p>Se acceptă parțial.</p> <p>A se vedea redacția articolelor 12² alin. (7) din <i>Codul de procedură civilă</i> și art. 331² alin. (7) din <i>Codul de procedură penală</i> de la pct. 10 și 14.</p>

	<p>considerăm termenul de 2 luni este un termen rezonabil și va aduce mai multă previzibilitate acestei proceduri.</p>	
	<p>29. Cu referire la intervențiile propuse la articolele 179, 180 și 181 CPP privind instituirea cerinței de „înaltă reputație” față de persoanele care intenționează să participe în calitate de garanți și care urmează să depună cauțiune, vom menționa că nota informativă la proiect nu justifică suficient necesitatea impunerii condiției reputaționale față de viitorii garanți.</p> <p>Apriori, legislația națională nu operează cu termenul „înaltă reputație”, de exemplu Legea nr. 1260/2002 cu privire la avocatură, Legea nr. 54/1995 cu privire la statutul judecătorului, Legea 3/2016 cu privire la Procuratură operează cu termenul „reputație ireproșabilă” și toate aceste acte normative determină care sunt criteriile care demonstrează că persoana se bucură de o reputație ireproșabilă.</p> <p>În contrast, deși autorul argumentează că această intervenție va crește siguranța persoanei investigate penal și va spori gradul de executare a angajamentelor asumate inclusiv de către garanți, reducând din riscurile de nerespectare a angajamentelor, omisiunea de a determina clar care sunt acele criterii care măsoară reputația ireproșabilă, lasă loc de interpretare și face ca această prevedere să fie lipsită de substanță și previzibilitate.</p>	<p>Precizare.</p> <p>Reputația este un atribut al persoanei care constă în bunul renume câștigat și reflectat în aprecierea pozitivă a celor din jur.</p> <p>Criteriile stabilite pentru reputație ireproșabilă pot fi deduse din mai multe acte normative, cum ar fi: Legea nr. 544/1995 cu privire la statutul judecătorului; Legea nr. 3/2016 cu privire la Procuratură; Legea nr. 1260/2002 cu privire la avocatură; Regulamentul cu privire la organizarea și desfășurarea concursului pentru selectarea candidaților la funcția de judecător al Curții Constituționale din partea Guvernului, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 299/2019 etc.</p> <p>Prin urmare, aprecierea caracterului de „reputație ireproșabilă” aparține exclusiv instanței de judecată care urmează să se ghideze de renumele câștigat de persoana garantă și reflectat în aprecierea pozitivă a instanței. De altfel, stabilirea unor criterii exhaustive ar crea riscul apariției unui blocaj în aplicarea normei prin neincluderea în aceste criterii a unor situații ce pot apărea ulterior, creînd o insecuritate a cadrului normativ. Or CtEDO, printre altele, în cauza <i>Kafkaris c. Ciprului</i> (cererea nr. 21906/04, [MC], § 141) a recunoscut că, oricât de clar ar fi elaborată o dispoziție legală, în orice sistem de drept, inclusiv în dreptul penal, există un element inevitabil de interpretare judiciară. Va exista întotdeauna o nevoie de</p>

		<p>elucidare a punctelor îndoielnice și de adaptare la circumstanțele în schimbare. În timp ce certitudinea este foarte dorită, ea poate aduce rigiditate excesivă (<i>Del Rio Prada c. Spaniei</i> [MC], 21 octombrie 2013, §§ 92, 93), iar legea trebuie să poată ține pasul cu schimbarea circumstanțelor.</p>
	<p>30. Un alt aspect care în opina noastră necesită o mai solidă argumentare este intervenția de la articolul 181 alineatul (1) Cod de procedură penală, potrivit căreia se enumeră în listă exhaustivă infracțiunile cărora nu sunt aplicabile prevederile privind garanțiile. Din punctul nostru de vedere limitarea aplicării garanțiilor personale sau garanțiilor făcute de organizații doar la infracțiunile de corupție și a celor conexe corupției nu este suficient de justificată, iar comparația făcută cu garanțiile oferite bănuțului, învinutului sau inculpatului de alte mecanisme procesuale, cum este acordul de recunoaștere a vinovăției, acordul de cooperare și suspendarea condiționată a urmăririi penale, nu este relevantă deoarece aceste mecanisme nu sunt comparabile. În opinia noastră, este nevoie de o argumentare mai convingătoare a notei informative referitor la limitarea aplicării instituției garanției personale sau a garanției unei organizații în cazul infracțiunilor de corupție și a celor conexe corupției. Or, nu este clar de ce această limitare nu s-ar putea extinde și pentru infracțiunea de tortură, abuzuri sexuale sau alte infracțiuni excepționale de grave, pericolul social al cărora este la fel de mare (și poate mai mare) decât în cazul infracțiunilor de corupție.</p> <p>În același timp, autorul urmează să țină cont și de natura juridică a acestor instituții procesuale – măsuri preventive, or bănuțului, învinutului, inculpatul se bucură de prezumția nevinovăției. În aceste condiții, este importantă identificarea unui echilibru just și proporțional între</p>	<p>Nu se acceptă.</p> <p>Dezvoltarea și promovarea unei culturi a integrității judiciare constituie un element important în prevenirea corupției care este una dintre principalele amenințări în adresa societății și funcționării statului de drept. Corupția subminează încrederea publicului în instituții, reduce eficiența administrării publice și limitează dezvoltarea economică. Limitarea aplicării garanțiilor personale sau organizaționale doar pentru infracțiunile de corupție și cele conexe este o măsură de consolidare a acestui angajament, asigurând că persoanele implicate în astfel de infracțiuni nu pot să beneficieze de respectivele măsuri care ar putea facilita „eludarea” răspunderii penale.</p> <p>Garanțiile personale sau ale organizațiilor pot fi ineficiente în cazul infracțiunilor de corupție, deoarece riscul de interferență în desfășurarea justiției este mult mai mare comparativ cu alte tipuri de infracțiuni, or asigurarea integrității actorilor în sectorul justiției, responsabilizarea acestora, precum și lupta împotriva corupției au fost declarate obiectiv național prin diverse angajamente internaționale și documente naționale, aspecte reflectate în Strategia privind asigurarea independenței și integrității sectorului justiției</p>

	<p>interesul public de a asigura buna desfășurare a procesului penal și prezumția de nevinovăție. Astfel, în temeiul art. 271 din Legea 100/20176 cu privire la actele normative, recomandăm efectuarea analizei impactului de reglementare din perspectiva standardelor internaționale existente în acest domeniu.</p>	<p>pentru anii 2022–2025, aprobată prin Legea nr. 211/2021³.</p>
	<p>31. Cu referire la intervențiile efectuate la articolul 449 și articolul 450 Cod de procedură civilă, autorul expune în redacție nouă articolul 449 litera g). Astfel se remodelează temeiul de revizuire al hotărârilor judecătorești civile, instituindu-se regula potrivit căreia se va putea formula cerere de revizuire atunci când Guvernul este informat de CtEDO despre depunerea unei cereri din care se deduce unui viciu fundamental în cadrul procedurii precedente, care ridică dubii temeinice privind corectitudinea soluției din hotărârea atacată. În același context se propune și o nouă redacție a articolul 450 litera e) Cod de procedură civilă prin care termenul pentru depunerea cererii de revizuire în condițiile articolul 449 litera g) Cod de procedură civilă se extinde pe durata aflării cauzei pe rolul CtEDO, adică de la data informării Guvernului până la soluționarea cererii de către CtEDO.</p>	<p>Precizare. Proiectul cuprinde această propunere.</p>
	<p>32. Modificările propuse la articolul 191 Cod administrativ au scopul de a rezolva dilema Curții Supreme de Justiție referitor la tipul hotărârii care trebuie să fie pronunțată când este examinată o cauză de contencios administrativ, în calitate de instanță de fond (acțiuni privind controlul legalității hotărârilor CSM și CSP) - hotărâre motivată sau doar dispozitivul. Observăm că această intervenție asigură un standard uniform în practica judiciară prin obligarea Curții Supreme de Justiție (CSJ) de a motiva</p>	<p>Precizare. Guvernul, prin avizul său, a prezentat propuneri de îmbunătățire la inițiativa legislativă nr. 390 din 02.11.2023. Cu toate acestea, Guvernul are dreptul de inițiativă legislativă conform art. 73 din Constituție, motiv pentru care, proiectul în cauză prevede modificări la art. 191 din Codul administrativ.</p>

³ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=129241&lang=ro

	<p>toate hotărârile pronunțate în prima instanță, având în vedere că împotriva acestora nu se poate formula recurs. Astfel, motivarea hotărârilor este esențială pentru claritatea și executarea acestora. Cu toate acestea suntem de opinia că aceste modificări urmează a fi excluse din acest proiect și comunicate Parlamentului Republicii Moldova sub formă de propuneri de modificare a proiectului de lege privind modificarea Codului administrativ și Codului de executare, care actualmente se află în curs de examinare în Parlamentul Republicii Moldova (proiect nr. 390 din 02.11.2023), fiind adoptat în lectura I la data de 9 noiembrie 2023.</p>	
<p>6. Ministerul Afacerilor Interne</p>	<p>33. La art. I pct. 2 din proiectul de lege, în cadrul amendamentului propus la art. 109 alin. (3) CPP, textul „la alineatul (3) după ultima propoziție” se va substitui cu textul „alineatul (3)” or, în conținutul actului normativ acesta este redat doar printr-o singură propoziție, iar în acest caz textul „după ultima propoziție” este inutil.</p>	<p>Se acceptă.</p>
	<p>34. În partea ce ține de completarea art. 109 CPP cu alin. (3²), se reliefează că, în prima propoziție nu este clar dacă audierea martorului prin intermediul videoconferinței poate fi realizată la orice etapă a procesului penal sau exclusiv la etapa de judecată. Potrivit Notei informative la proiect, completarea respectivă are drept scop eficientizarea procesului penal, însă din textul normei, precum că „martorul semnează declarația privind cunoașterea obligațiilor și răspunderii lui, care va fi expediată instanței de judecată prin intermediul poștei electronice” rezultă că audierea martorului, prin intermediul videoconferinței poate fi realizată doar de instanța de judecată. În atare circumstanțe, se consideră imperioasă completarea articolului prenotat cu un alineat nou care să prevadă procedura, circumstanțele și condițiile în care martorul va putea fi audiat inclusiv la etapa de urmărire penală, prin</p>	<p>Se acceptă parțial. A se vedea opinia autorului proiectului de la pct.1.</p>

intermediul videoconferinței. Adițional, se remarcă că textul „a martorului care execută pedeapsa în penitenciarele din Republica Moldova – la instituția penitenciară în care execută pedeapsa” generează anumite neclarități cu referire la procedura de depunere a declarațiilor de către martorul care se află în custodia statului. Or, se prezumă că martorul care execută pedeapsa urmează să depună declarații prin videoconferință, fiind sub monitorizarea agenților de stat și/sau a altor persoane luate în custodia statului. În atare situație, există riscul ca martorul audiat să fie expus anumitor amenințări din partea persoanelor terțe în ce privește plenitudinea și corectitudinea declarațiilor depuse. Astfel, se consideră că, la moment, legislația procesual-penală oferă posibilitatea de jure pentru efectuarea acțiunilor procesuale de audiere, prin intermediul videoconferinței, dar de facto, în lipsa unor proceduri operaționale standard sau a unor tactici de investigarea și audiere poate avea un rezultat negativ. Prin urmare, se conchide că martorul poate fi supus unor anumite influențe, care l-ar determina să își modifice declarațiile în fața instanței de judecată, iar ca rezultat poate fi generată tergiversarea procesului penal și/sau aprecierea critică a unor astfel de declarații. În același context, există o imprecizie procedurală cu privire la stabilirea identității martorului (condiție prăvăzută la art. 105 alin. (3) din Codul de procedură penală), în cazul în care acesta este audiat cu utilizarea mijloacelor tehnice la sediul misiunii diplomatice sau al oficiul consular al Republicii Moldova, la instituția penitenciară în care execută pedeapsa sau într-o instituție medicală în care martorul este internat or, în conținutul proiectului nu este reglementat în mod clar și explicit modalitatea de efectuare a procedurii în cauză. Astfel, pentru excluderea interpretării situației prenotate, se propune ca o persoană angajată în cadrul instituției/autorității în care se va

	<p>efectua audierea să confirme identitatea martorului, în baza actelor prezentate de către acesta.</p>	
	<p>35. La art. I pct. 3 și pct. 4, se menționează că textul „cu înaltă reputație” propus pentru completarea art. 179 alin. (1) din Codul de procedură penală și textul „cu o reputație ce activează conform unor standarde înalte în domeniul său de activitate” propus pentru completarea art. 180 alin. (1) din Codul de procedură penală au un înțeles interpretativ și parțial incert or, nu este clar cum se va aprecia gradul înalt al reputației persoanei și activitatea organizației, conform unor standarde înalte. Or, potrivit art. 54 din Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative, conținutul proiectului se expune într-un limbaj simplu, clar și concis, pentru a se exclude orice echivoc. În acest sens, se propune revizuirea prevederilor menționate, în scopul stabilirii unor condiții clare care ar trebui să le întrunească persoana sau organizația pentru a-și putea asuma un angajament. La acest aspect se face trimitere și la explicațiile oferite de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului, în conținutul cărora este menționat că nu poate fi considerată „lege” decât o normă enunțată cu suficientă precizie, pentru a permite individului să-și corecteze conduita. În special, o normă este previzibilă atunci când oferă o anume garanție contra atingerilor arbitrare ale puterii publice (De ex.: Cauza Amann v. Elveția, hotărârea din 16 februarie 2000, §56). Astfel, testul preciziei legii impune ca legea, în situațiile în care oferă o anumită marjă de discreție, să indice cu suficientă claritate limitele acesteia (De ex.: Cauza Silver și alții v. Regatul Unit, hotărârea din 25 martie 1983, §80).</p>	<p>Precizare. A se vedea opinia autorului proiectului de la pct. 29.</p>

	<p>36. La art. IV din proiectul de lege se specifică că, prezenta lege intră în vigoare la data publicării în Monitorul Oficial al Republicii Moldova. În context, se statuează că potrivit art. 56 alin. (1) din Legea nr. 100/2017, actele normative intră în vigoare peste o lună de la data publicării în Monitorul Oficial al Republicii Moldova sau la data indicată în textul actului normativ, care nu poate fi anterioară datei publicării. Respectiv, se comunică că, în proiectul Notei informative lipsește justificarea termenului de intrare în vigoare a proiectului de act normativ la data publicării în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, contrar art. 56 alin. (3) din Legea nr. 100/2017 care statuează că, intrarea în vigoare a actelor normative poate fi stabilită pentru o altă dată doar în cazul în care se urmărește protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, realizarea angajamentelor internaționale ale Republicii Moldova, conformarea cadrului normativ hotărârilor Curții Constituționale, eliminarea unor lacune din legislație sau contradicții între actele normative ori dacă există alte circumstanțe obiective.</p>	<p>Se acceptă. Nota informativă a fost ajustată corespunzător.</p>
<p>7. Ministerul Afacerilor Externe</p>	<p>37. Cu referire la art. I, pct. 2 din proiectul de lege, prin care art. 109 al CPP se completează cu alin. (3²), se comunică că misiunile diplomatice și oficiile consulare ale Republicii Moldova (în continuare – MDOC) sunt dotate cu strictul necesar (PC/Laptop, videocameră, acces internet, etc.) pentru a presta cetățenilor servicii consulare de o înaltă calitate. Totodată, în condițiile actuale, MDOC nu sunt conectate prin canale securizate cu organele de ocrotire a normelor de drept și/sau cu instanțele judecătorești de orice nivel din Republica Moldova. La fel, se aduce la cunoștință că majoritatea absolută a sediilor MDOC ale Republicii Moldova sunt în locațiune, și respectiv, nu dispun de o infrastructură adecvată (spații/încăperi separate) în scopul</p>	<p>Se acceptă parțial. A se vedea opinia autorului proiectului de la pct. 1.</p>

asigurării audierii martorului prin intermediul videoconferinței. De asemenea, potrivit art. 41, pct. 3 din Convenția de la Viena din 18 aprilie 1961 cu privire la relațiile diplomatice: „Localurile misiunii nu vor fi utilizate într-un mod incompatibil cu funcțiile misiunii așa cum sînt ele enunțate în prezenta convenție, sau în alte reguli ale dreptului internațional general, sau în acordurile speciale în vigoare între statul acreditant și statul acreditat”. Totodată, în conformitate cu art. 18, pct. 18 din Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate, ratificată prin Legea RM nr. 15 din 17.02.2005, „În cazul când este posibil și conform principiilor fundamentale ale dreptului intern, dacă o persoană care se află pe teritoriul unui Stat Parte trebuie să fie ascultată ca martor sau ca expert de autoritățile judiciare ale unui alt Stat Parte, primul Stat Parte poate, la cererea celuilalt, să autorizeze audierea sa prin videoconferință, dacă nu este posibil și nu se dorește ca ea să se înfățișeze în persoană pe teritoriul Statului Parte solicitant. Statele Părți pot conveni ca audierea să fie condusă de o autoritate judiciară a Statului Parte solicitant și ca o autoritate judiciară a Statului Parte solicitat să asiste la aceasta”. Adicional, potrivit cap. I, art. 9, pct. 5, litera a) din Protocolul II adițional la Convenția europeană de asistență judiciară în materie penală, ratificat prin Legea Parlamentului RM nr. 312 din 26.12.2012, la audierea prin videoconferință se aplică regula conform căreia „audierea are loc în prezența unei autorități judiciare a părții solicitate”, ceea ce excedează competențele funcționale ale MDOC.

<p>8.Procuratura Generală</p>	<p>Art. 38 CPP propunem a-l reda cu următorul cuprins: „6) emite, la solicitarea instanțelor judecătorești și Procurorului General avize consultative cu privire la aplicarea legislației:</p> <p>Argumentare:</p> <p>Astfel, cu referire la modificările propuse în partea ce ține de solicitarea avizelor consultative, autorul în nota informativă indică că: la „etapa actuală, solicitarea avizelor consultative este posibilă doar în cadrul procedurilor civile, pe când în cadrul procesului penal, participanții nu dispun de un asemenea mecanism pentru a stabili cum urmează a fi aplicată o normă de drept în cazul apariției unei dificultăți de aplicare a acesteia. Din acest motiv, Codul de procedură penală urmează a fi completat cu art. 331² care va reglementa procedura, asemănătoare procesului civil, de solicitare a avizelor consultative din partea CSJ”. Suplimentar, urmează de completat și competența Curții Supreme de Justiție în art. 39 cu competența de emitere, la solicitarea instanțelor judecătorești, avize consultative cu privire la aplicarea legislației, grație dispozițiilor art. 4 alin. (1) lit. b) din Legea nr 64/2023 cu privire la Curtea Supremă de Justiție. ”, în aceeași ordine de idei, articolul 4 alin. (1) din Legea nr. 64/2023 cu privire la Curtea Supremă de Justiție stabilește competența Curții Supreme de Justiție la capitolul unificării a practicii judiciare după cum urmează: „În scopul asigurării interpretării și aplicării uniforme a legislației în sistemul de justiție, Curtea Supremă de Justiție:</p> <p>a) elaborează ghiduri cu privire la aplicarea legislației procesuale, la individualizarea pedepselor penale și a sancțiunilor contravenționale; b) emite, la solicitarea instanțelor judecătorești, avize consultative cu privire la aplicarea legislației; c) decide asupra demersului în interesul legii; d) participă periodic la întâlniri cu judecătorii,</p>	<p>Nu se acceptă.</p> <p>Articolul 8 alin.(1) lit. e) din Legea nr.3/2016 cu privire la Procuratură, stabilește că Procuratura Generală generalizează și contribuie la unificarea practicii în domeniul exercitării și conducerii urmăririi penale și al reprezentării învinuirii în instanța de judecată.</p>
--------------------------------------	---	---

procurorii și avocații; e) întreprinde alte măsuri necesare pentru uniformizarea procesului de aplicare a legislației, prevăzute în regulamentul Curții Supreme de Justiție.”

Astfel. Procuratura este inclusă în Capitolul IX al Constituției - Autoritatea judecătorească, iar potrivit art. 124 alin.(1) - Procuratura este o instituție publică autonomă în cadrul autorității judecătorești, ce contribuie la înfăptuirea justiției, apărarea drepturilor, libertăților și intereselor legitime ale persoanei, societății și statului prin intermediul procedurilor penale și al altor proceduri prevăzute de lege. Mai mult, potrivit alin.(3) din același articol - Competențele, modul de organizare și funcționare a Procuraturii se stabilesc prin lege. Potrivit art.8 alin.(3) lit.e) din Legea nr.3/2016 - Procuratura Generală generalizează și contribuie la unificarea practicii în domeniul exercitării și conducerii urmăririi penale și al reprezentării învinuirii în instanța de judecată. Prin urmare, având în vedere circumstanțele de fapt și de drept expuse considerăm că Procurorul General urmează să dispună de instrumentele procesuale necesare pentru a solicita Curții Supreme de Justiție să se pronunțe asupra problemelor constatate la aplicarea corectă a normelor de drept material sau procedural, cu scopul de a contribui la aplicarea unitară a legii. Suplimentar, din necesitatea de a asigura interpretarea și aplicarea unitară a legii, urmează de completat și competența Curții Supreme de Justiție de emitere, la solicitarea instanțelor judecătorești și Procurorului General, a avizelor consultative cu privire la aplicarea legislației în dispoziția art.4 alin.(1) lit.b) din Legea nr. 64/2023 cu privire la Curtea Supremă de Justiție.

	<p>39. Art. 109 alin.(3²) CPP propunem a-1 reda cu următorul cuprins: „(3²) În cazul în care asigurarea prezenței martorului la locul desfășurării urmăririi penale este imposibilă din cauza aflării acestuia peste hotarele Republicii Moldova, din cauza executării pedepsei în penitenciarele din Republica Moldova, din cauza internării într-o instituție medicală sau a dizabilităților locomotorii, organul de urmărire penală, prin ordonanță motivată, poate decide, ta cerere sau din oficiu, audierea acestuia prin intermediul videoconferinței, dacă există mijloace tehnice respective. Audierea martorului care execută pedeapsa în penitenciarele din Republica Moldova are loc la instituția penitenciară în care execută pedeapsa, a martorului internat într-o instituție medicală sau suferă de dizabilități locomotorii și nu se poate deplasa pentru a participa la ședințele de judecată — la sediul instituției medicale, de asistență socială, al autorității tutelare sau al organului de probațiune, dacă acestea dispun de mijloace tehnice corespunzătoare și verifică identitatea martorului. Suportul informațional care conține înregistrarea se anexează la procesul-verbal.”</p> <p>Argumente:</p> <p>1. Prima frază din alineatul (3²) „Dacă există mijloace tehnice respective, audierea martorului poate avea loc prin intermediul videoconferinței ” ar putea fi interpretată că în toate cazurile în care există mijloace tehnice respective audierea martorului ar putea avea loc prin intermediul videoconferinței (adică ca regulă generală) fapt inadmisibil or, audierea martorului prin videoconferință ar trebui să fie doar în cazuri excepționale când aceștia nu se pot prezenta fizic la locul desfășurării urmăririi penale sau în ședința de judecată din cauzele exhaustiv enumerate: se află în străinătate, își ispășește pedeapsa în penitenciare, se</p>	<p>Se acceptă parțial. A se vedea opinia autorului proiectului de la pct. 1.</p>
--	--	---

află internați într-o instituție medicală sau suferă de dizabilități locomotorii și nu se poate deplasa.

2. Totodată, propunem ca în cauza penală, la etapa urmăririi penale, organul de urmărire penală să decidă prin ordonanță motivată audierea martorului prin intermediul videoconferinței. Or, ordonanța menționată trebuie să se refere la motivele pentru care este imposibil ca martorul să fie prezent la audiere la locul desfășurării urmăririi penale, dacă sunt sau nu mijloace tehnice care să permită efectuarea audierii prin videoconferință și dacă este oportun de a audia martorul prin videoconferință. Mai mult, propunerea se impune și pentru necesitatea de a uniformiza mecanismul de audiere a martorului prin videoconferință la etapa urmăririi penale cu cea de la etapa judecării cauzei unde instanța de judecată decide audierea martorului prin videoconferință prin încheiere motivată (art. 370 alin. (21) din Codul de procedură penală).

3. Propunem a exclude din alineatul (3²) al articolului 109 textul „martorul semnează declarația privind cunoașterea obligațiilor și răspunderii lui, care va fi expediată instanței de judecată prin intermediul poștei electronice”. Astfel, se înțelege că instanța de judecată va expedia martorului prin poșta electronică un blank cu obligațiile și avertizare de răspundere după care martorul va semna olograf și va expedia informația în fotocopie/scanat prin poșta electronică. În aceste condiții considerăm că pe de o parte această formalitate va îngreuna procedura de audiere a martorului, iar pe de altă parte nici semnătura olografa în copie nu va avea o valoare juridică (desigur excluzând cazurile în care martorul va utiliza semnătura electronică). Mai mult, suportul informațional va conține înregistrarea audio și video a audierii martorului și va asigura plenitudinea și precizia fixării a întregului proces de audiere

în cele mai mici detalii inclusiv: intonația, gesticulația, mimica, starea emoțională, împrejurările audierii precum și declarația martorului care va confirma justetea declarațiilor și care va permite atât organului de urmărire penală cât și instanței de judecată a de a da apreciere acestei audieri, inclusiv și prin coroborare cu alte probe existente la cauza penală.

4. În altă ordine de idei, în proiect se propune ca audierea martorului care se află peste hotarele Republicii Moldova să aibă loc exclusiv, doar la sediul misiunilor diplomatice sau consulare. Este clară intenția autorului de a stabili locul audierii martorului aflat peste hotarele Republicii Moldova la sediul misiunii diplomatice având în vedere riscurile care pot fi, pericolele de influențare a acestuia precum și având în vedere recomandările din Avizul Consiliului al Judecătorilor Europeni nr. 26 (2023) cu privire la utilizarea tehnologiei de asistență în sistemul judiciar³. În același timp considerăm că reglementarea în Codul de procedură penală a obligativității audierii martorului aflat peste hotarele Republicii Moldova doar la sediile diplomatice sau consulare va birocratiza mult acest proces și practic norma va fi inaplicabilă și amendamentele propuse nu vor produce efectul scontat. Astfel, deși este posibil ca pentru unii martori să nu fie o povară excesivă să se deplaseze la sediile oficiilor consulare sau diplomatice, este valabil și contrariul când în multe state (în special mari ca suprafață) sediile diplomatice sau consulare ale Republicii Moldova se pot afla la mii kilometri distanță de locul aflării martorului și având în vedere condițiile social economice în care majoritatea cetățenilor se află peste hotarele Republicii Moldova la muncă, este puțin probabil că aceștia se vor deplasa la sediile misiunilor diplomatice sau consulare pentru a fi audiați. Mai mult, întru

	argumentarea propunerii menționăm că pot exista cazuri când martorul aflat peste hotarele Republicii Moldova se poate afla într-o instituție medicală, sau poate fi cu dizabilități locomotorii, condiții care în general ar determina imposibilitatea deplasării acestuia la sediul misiunii diplomatice sau consulare.	
	40. Cu referire la modificările propuse pentru art. 179 CPP considerăm că sintagma „necondamnați, cu înaltă reputație” este ambiguă care poate genera interpretări, din care considerente se propune concretizarea sau reformularea acestuia, după cum urmează: „, fără antecedente penale, cu o bună reputație	Precizare. A se vedea opinia autorului proiectului de la pct. 29.
	41. La excepțiile propuse pentru art. 181 CPP , numărul infracțiunilor ar putea fi mai larg, fiind incluse și infracțiunile contra securității statului, în special de terorism, finanțarea terorismului, dar și de trafic de persoane (art. 337-351, 165) și alte infracțiuni grave, deosebit de grave și excepțional de grave, care ar putea afecta interesele justiției.	Nu se acceptă. A se vedea opinia autorului proiectului de la pct. 29.
	42. La art. 192¹ CPP propunerea de modificare a valorii minime a cauțiunii „de la 300” la 3000 unități convenționale pare una exagerată și se propune a fi înlocuită cu „de la 1000”. Cuantumul minim de 1000 unități convenționale acoperă dublu mărimea amenzii penale minime stabilite la art. 64 din Codul penal. Propunerea este bazată pe practicile CtEDO, în special, potrivit cărora, cuantumul cauțiunii trebuie să fie justificat în mod corespunzător în decizia prin care se stabilește (Georgieva împotriva Bulgariei, pct. 15 și 30-31) și ia în considerare resursele persoanei în cauză (Gafa împotriva Maltei, pct.70; Hristova împotriva Bulgariei, pct. 111), precum și capacitatea de a-1 achita (Tochev împotriva Bulgariei, pct.69-73). În anumite condiții, ar putea fi rezonabil să se ia	Nu se acceptă. Majorarea sumei minime a cauțiunii la 3000 unități convenționale are rolul de a descuraja comiterea infracțiunilor. Cuantumul cauțiunii trebuie să fie suficient de mare pentru a servi drept un factor de descurajare eficient a nerespectării angajamentelor asumate prin măsura preventivă respectivă, dar în același timp nu atât de mică încât această măsură să fie una formală. Infracțiunile pentru care se impune cauțiunea sunt, de obicei, de o gravitate considerabilă, iar prin stabilirea unei sume mai mari, se subliniază importanța respectării

	<p>în considerare amploarea prejudiciului imputat (Mangouras împotriva Spaniei, pct. 81 șo 92). Faptul că un deținut rămâne în detenție după ce a obținut liberarea pe cauțiune arată că instanțele interne nu au analizat cu minuțiozitate necesară suma adecvată pentru cauțiune (Gafa împotriva Maltei, pct. 73; Kolakovic împotriva Maltei, pct. 72).</p>	<p>obligațiilor asumate și duce la conștientizarea că faptele infracționale sunt curmate.</p>
	<p>43. La art. 331² CPP În cazul în care se acceptă propunerea formulată la pct.1 din prezentul aviz (pct. 38 din table) atunci se necesită a completa alineatul (1) și (2) al art.331² cu norme ce țin de dreptul Procurorului General de a solicita avize consultative atunci se necesită completarea articolului menționat cu alineatul (51) cu următorul cuprins: „(5¹) <i>Solicitarea avizului consultativ emis de către Procurorul General se dispune prin cerere care va cuprinde problema de drept stabilită în cadrul procesului penal.</i>”</p>	<p>Nu se acceptă.</p> <p>A se vedea opinia autorului proiectului de la pct. 38.</p>
	<p>44. La alin. (2) al art. 331² CPP urmează a fi corectată eroarea materială și cuvântul „Avizului” urmează a fi substituit cu cuvântul „Avizul”.</p>	<p>Se acceptă.</p>
	<p>45. La alin. (5) art. 331² CPP textul „se amână pledoariile” propunem a-l substitui cu textul „,dacă instanța consideră necesar, poate amâna pledoariile”.</p> <p>Argumentare: Având în vedere că avizele consultative nu sunt obligatorii și rămân la inițiativa instanțelor de judecată atunci propunem a nu reglementa ca condiție obligatorie amânarea pledoariilor până la examinarea solicitării de emitere a avizului consultativ, dar a lăsa acest aspect la aprecierea instanței de judecată. Mai mult propunerea se impune având în vedere și faptul că nu se instituie un anumit termen restrâns pentru Curtea Supremă de Justiție în interiorul căruia urmează a se expune asupra solicitării de aviz consultativ.</p>	<p>Nu se acceptă.</p> <p>Avizul consultativ este solicitat de instanță tocmai pentru a clarifica și a asigura aplicarea corectă a unei norme juridice, pentru care instanța întâmpină dificultăți, deoarece scopul solicitării unui aviz consultativ, este de a clarifica incertitudinile de interpretare a dispozițiilor legale. Continuarea pledoariilor fără a aștepta avizul consultativ ar putea duce la aplicarea incorectă a legii și la o decizie care nu ține cont de interpretarea corectă a normei, ceea ce ar face inutilă solicitarea avizului. Cu toate acestea, părțile în pledoarii ar</p>

		<p>putea să se ghideze de raționamentele din avizul consultativ emis.</p> <p>Deși avizele consultative nu sunt obligatorii, ele sunt solicitate pentru a ghida instanța în aplicarea și interpretarea corectă a legii în vederea respectării uniformizării practicii judiciare. Continuarea procesului fără a aștepta avizul ar putea duce la necesitatea revizuirii deciziei sau la alte proceduri suplimentare dacă se constată ulterior că interpretarea inițială a fost incorectă.</p>
	<p>46. Potrivit art..337 alin. (1) din Codul de procedură penală:</p> <p><i>„Declarațiile inculpatului, părții vătămate, părții civile, părții civilmente responsabile și ale martorilor în ședința de judecată se consemnează de greșier, în scris, în baza înregistrării audio, ca documente separate, care se anexează la procesul-verbal, în termen de 5 zile de la audiere. Persoana care a depus declarația o semnează pe fiecare pagină și la sfârșit. Dacă persoana care a depus declarația nu poate semna sau refuză să o semneze, despre aceasta se face mențiune în declarația consemnată, indicându-se motivele refuzului. Suportul informațional al înregistrării declarațiilor se anexează la materialele dosarului, fapt care se consemnează în procesul-verbal al ședinței de judecată.”</i></p> <p>Astfel, în cazul în care se instituie procedura de audiere prin videoconferință și persoana audiată se află în imposibilitatea de a semna procesul-verbal de audiere pe fiecare pagină așa cum este menționat în articolul expus supra, motiv din care propunem a completa Art.I al proiectului cu un punct nou cu următorul cuprins:</p> <p>„La articolul 337 alineatul (1):</p>	<p>Se acceptă parțial.</p> <p>A se vedea opinia autorului proiectului de la pct.6.</p>

	<p>după textul „semnează pe fiecare pagină și la sfârșit” se completează cu textul, , cu excepția celei audiate prin intermediul videoconferinței”;</p> <p>după textul „Dacă persoana care a depus declarația nu poate semna sau refuză să o semneze, despre aceasta se face mențiune în declarația consemnată, indicându-se motivele refuzului” se completează cu textul „Dacă persoana care a depus declarația a fost audiată prin intermediul videoconferinței, despre aceasta se face mențiune în procesul verbal ”.</p>	
<p>9. Ministerul Finanțelor</p>	<p>47. La art.II, punctele 3 și 4, în opinia noastră, nu pot fi susținute reieșind din următoarele. Informarea de către Curtea Europeană a Guvernului Republicii Moldova despre depunerea unei cereri din care se deduce existența unui viciu fundamental în cadrul procedurii precedente nu înseamnă automat că în cauza respectivă statul va fi condamnat. La rândul său, o asemenea prevedere ar putea avea ca efect depunerea unor multiple cereri de revizuire ca urmare a comunicării cererilor Guvernului, iar la admiterea acestor cereri de revizuire instanțele de judecată dispun încasarea cel puțin a prejudiciilor morale de la bugetul de stat, administrat de Ministerul Finanțelor. Astfel, vor exista situații când procedurile vor fi redeschise la nivel național ca urmare a admiterii cererilor de revizuire, fiind achitat și un prejudiciu moral de la bugetul de stat, iar ulterior, urmare a rejudecării cauzei, oricum să se constate că nu a avut încălcarea drepturilor persoanei, care a depus cerere la Curtea Europeană.</p>	<p>Nu se acceptă.</p> <p>Acest temei de revizuire există deja în procedura penală iar modificarea propusă nu introduce un concept nou, ci doar preia un temei de revizuire din procedura penală deja existent și aplicabil, care a demonstrat că poate funcționa eficient și echitabil în practică.</p> <p>Persoanele a căror drepturi sau libertăți au fost încălcate trebuie să aibă acces liber la justiție fără a le fi limitat acest drept. Posibilitatea de a solicita revizuirea cauzei în cazul unor vicii fundamentale este o garanție suplimentară pentru protecția drepturilor lor fundamentale și asigură că pot obține repararea erorilor judiciare în cauzele în care au fost vizati.</p> <p>Mai mult de atât, sistemul judiciar are mecanisme de filtrare pentru a evalua cererile de revizuire. Instanțele de judecată vor analiza temeinicia și relevanța cererilor înainte de a decide asupra deschiderii procedurii de revizuire. Astfel, se vor evita depunerea unor cereri nejustificate și se va asigura că doar cazurile cu vicii fundamentale reale sunt revizuite.</p>

		Prin permiterea revizuirii cauzelor cu vicii fundamentale, Republica Moldova poate reduce riscul de condamnări ulterioare la CtEDO. Abordarea proactivă a problemelor identificate de Curte poate preveni daunele financiare și reputaționale semnificative pentru stat.
10. Uniunea Avocaților din RM	48. La art. 109 alin. (32) propunem substituirea cuvântului „respectiv” cu cuvântul „corespunzătoare”, similar art. 104 alin. (11) CPP și completarea cu textul „ce asigură conexiune neîntreruptă, integritatea și autenticitatea datelor informatice transmise la distanță.”. De asemenea, prima propoziție dublează textul de la sfârșitul celei de a doua fraze, și anume: „dacă acestea dispun de mijloace tehnice corespunzătoare”. Concomitent, propunem completarea normei cu textul „Suportul informațional care conține înregistrarea se anexează la procesul-verbal de audiere a martorului.”.	Se acceptă parțial. A se vedea opinia autorului proiectului de la pct.1.
	49. Alin. (8) art. 331 ² CPP și art. 12 ² CPC din proiect, conform cărora Curtea Supremă de Justiție nu emite avizul consultativ în cazul abrogării ori modificării normei de drept în privința căreia se solicită avizul, nu ține cont de faptul că instanțele de judecată care solicită emiterea unui aviz consultativ este cea care decide dacă o normă de drept este sau nu aplicabilă litigiului, verificând condițiile solicitării avizului consultativ conform alin. (2), printre care la lit. a) se regăsește și condiția ca „a) norma de drept urmează a fi aplicată în cauza examinată în instanța de judecată;”. În acest context, propunem revizuirea alin. (8) art. 331 ² și art. 12 ² CPC CPP din proiect, or, în cauzele civile și cele penale sunt situații când instanța de judecată aplică legea veche mai favorabilă sau legea aplicabilă litigiului, spre exemplu relațiilor contractuale în curs de 2 realizare sau în cazul unui delict guvernat de legea deja abrogată sau	Se acceptă parțial. A se vedea opinia autorului proiectului de la pct. 14.

	<p>modificată. Astfel, norma abrogată sau modificată poate fi cea aplicabilă litigiului. În cazul în care norma abrogată sau modificată nu urmează să fie aplicată la soluționarea litigiului, atunci nu vor fi îndeplinite cerințele de solicitare a avizului (alin. (2) art. 331² CPP, alin. (2) și art. 12² CPC), respectiv instanța de judecată va refuza solicitarea avizului consultativ de la CSJ. Examinând nota informativă a proiectului pentru identificarea motivelor pentru care autorii propun soluția dată, am constatat că aceasta nu oferă nici o explicație a acestor aspecte. În mod similar, declararea neconstituționalității normei de drept are efect doar pentru viitor, ceea ce nu exclude aplicarea acesteia unor litigii în curs de examinare chiar și după declararea neconstituționalității normei de drept.</p>	
--	---	--